

Gordiaanse knoop, loterij, mythen en migratiemagneet

Recente publicaties over migratie

Redactie

Docenten, opleiders en ondersteuners werkzaam in het NT2-veld in Nederland en Vlaanderen spitsen de laatste tijd extra hun oren. Er kan geen dag voorbijgaan of het gaat in de (sociale) media, op het werk en op straat over migratie. Het gepolariseerde debat raakt ons direct. We werken met de doelgroep waarover het gaat. We kennen de cursisten die hier terechtgekomen zijn en die de rode draad van hun leven weer proberen op te pakken. Ook kennen we hun verhalen.

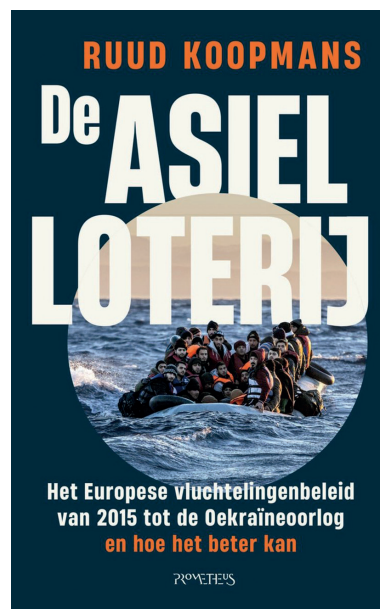
Nu kent migratie positieve en negatieve kanten. Maar migratie, en dan met name het asielvraagstuk, lijkt steeds meer een maatschappelijke splijtzwam te worden. Daarom leek het de redactie van Les goed om het huidige debat van meer achtergrond en feiten te voorzien, zodat eenieder een eigen genuanceerde mening erover kan vormen. De redactie van Les bespreekt in dit overzicht actuele publicaties over het onderwerp.

De asielloterij

De asielloterij is een kritisch boek over het huidige asielbeleid in Europa, met specifieke aandacht voor Nederland. Ruud Koopmans, hoogleraar sociologie en migratie aan de Humboldtuniversiteit en onderzoeksdirecteur aan het Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung, beschrijft de problemen die hij ziet in het Europese asielsysteem en doet voorstellen voor hervorming. Hij bestempelt het Europese asielrecht tot het dodelijkste migratiesysteem ter wereld. Meer dan twintigduizend mensen zijn onderweg naar Europa om het leven gekomen.

Een van de belangrijkste punten die Koopmans naar voren brengt, is dat het asielsysteem willekeurige uitkomsten oplevert. Wie Europa bereikt, hangt meer af van geluk en geografie dan van daadwerkelijke noodzaak.

Wie Europa bereikt, hangt meer af van geluk en geografie

Hierdoor hebben asielzoekers die de financiële middelen hebben om de gevaarlijke reis te maken, vaak meer kans om asiel te krijgen dan degenen die dat niet kunnen. Dit leidt volgens hem tot een 'loterij' van wie wel en wie niet beschermd wordt.

Koopmans pleit voor een fundamentele herziening van het systeem. Hij stelt voor om de aanvraag van asiel te verplaatsen naar opvangcentra buiten Europa, bijvoorbeeld in Afrika en het Midden-Oosten. Op die manier wordt de gevaarlijke reis over zee ontmoedigd en kunnen de middelen beter ingezet worden om echte vluchtelingen te helpen. De EU zou volgens Koopmans, met hulp van de VN, moeten bepalen hoeveel vluchtelingen asiel moeten krijgen en vanuit welke landen. Koopmans pleit dus voor een einde aan de ongecontroleerde, veelal ongedocumenteerde migratie, maar is geen voorstander van een migratiestop. Een ander belangrijk punt is de integratie. Koopmans meent dat veel asielzoekers moeite hebben om zich aan te passen aan Europese waarden, zoals gelijkheid van mannen en vrouwen, en dat dit leidt tot maatschappelijke spanningen.

Koopmans, R. (2024). *De asielloterij. Het Europese vluchtelingenbeleid van 2015 tot de Oekraïneoorlog en hoe het beter kan* (4e druk). Prometheus.¹

Hoe migratie echt werkt

Hoe migratie echt werkt biedt een grondige analyse van de complexe dynamiek achter migratie. Hein de Haas is als hoogleraar sociologie verbonden aan de Universiteit van Amsterdam en als bijzonder hoogleraar migratie en ontwikkeling aan de Universiteit Maastricht. Hij schetst in zijn boek aan de hand van 22 mythen rondom migratie een wetenschappelijk onderbouwd beeld van hoe en waarom migratie plaatsvindt. Volgens De Haas is migratie niet zomaar een gevolg van armoede of overbevolking. Het zijn niet de armste mensen die migreren, want die hebben de middelen niet. Het is juist de opkomst van economische ontwikkeling die migratie vaak stimuleert.

Het is de opkomst van economische ontwikkeling die migratie vaak stimuleert

Mensen kunnen pas migreren als ze bepaalde middelen en kennis hebben verworven. En als het met de westerse wereld economisch goed gaat, zijn er veel arbeidskrachten nodig en daar komen met name arbeidsmigranten op af. Daarnaast stelt De Haas dat migratiebeleid lang niet zo effectief is als vaak wordt gedacht. Strengere grenscontroles leiden niet noodzakelijkerwijs tot minder migratie, maar kunnen migratie juist langduriger en riskanter maken. Mensen vinden namelijk vaak alternatieve routes om alsnog hun doel te bereiken. Hij benadrukt dat migratie een natuurlijk en eeuwenoud verschijnsel is, dat niet zomaar kan worden

gestopt met restrictieve maatregelen.

Een ander belangrijk punt is dat migratie niet enkel een probleem is, maar ook kansen biedt. De Haas pleit voor een genuanceerdere kijk op migratie waarbij er oog is voor de nadelen, en de voordelen zoals arbeidsbijdragen en culturele diversiteit worden erkend.

Haas, de, H. (2023). *Hoe migratie echt werkt. Het ware verhaal over migratie aan de hand van 22 mythen*. Spectrum.²

Een geschiedenis van de migratie in België (1947-nu)

Paul De Roo, Vlaams politicoloog, geeft in *Migratie. Een geschiedenis van de migratie in België (1947-nu)* een uitgebreide kijk op de migratiegeschiedenis van België vanaf het einde van de Tweede Wereldoorlog tot het heden. Hij beschrijft de verschillende migratiegolven en de invloed die ze hebben gehad op de Belgische samenleving en het politieke beleid.

Het boek begint met de migratie na 1947, toen België, net als andere West-Europese landen, actief arbeiders uit Zuid-Europa aantrok om te helpen met de wederopbouw na de oorlog. Vooral Italianen, Grieken en later Spanjaarden en Portugezen kwamen naar België om te werken in de industrie, mijnbouw en bouwsector. Deze arbeidsmigratie werd gestimuleerd door bilaterale verdragen tussen België en de landen van herkomst.

Vanaf de jaren zestig en zeventig volgden migranten uit landen zoals Marokko en Turkije. Deze migranten kwamen in eerste instantie voor tijdelijke arbeid, maar velen van hen vestigden zich permanent in België. De Roo beschrijft hoe deze migratie heeft geleid tot culturele diversiteit, maar ook tot uitdagingen op het gebied van integratie en maatschappelijke cohesie.

In de jaren negentig en tweeduizend verschoof het migratiebeeld door de komst van vluchtelingen en asielzoekers uit conflictgebieden zoals de Balkan, het Midden-Oosten en Afrika. De Roo besteedt aandacht aan de politieke en maatschappelijke reacties op deze nieuwe migratiestromen en de manier waarop België zijn asiel- en migratiebeleid heeft aangepast.

Het boek van De Roo biedt een gedetailleerde chronologie van de migratie in België en benadrukt hoe deze verschillende golven de Belgische samenleving hebben gevormd. Dit boek wil ertoe bijdragen dat de lezer niet langer door het vreemdelingenvraagstuk overweldigd wordt, door meer kennis van zaken te bieden. Hij pleit ervoor dat we op basis van historisch inzicht zoeken naar humane en haalbare oplossingen.

De Roo, P. (2024). *Migratie. Een geschiedenis van de migratie in België (1947-nu)*. Borgerhoff & Lambergits.³

Migratie en diversiteit als gordiaanse knoop

De migratiesamenleving. Migratie en diversiteit als gordiaanse knoop behandelt migratie niet enkel als een economisch of politiek vraagstuk, maar als een diepgaande sociale transformatie die invloed heeft op diverse lagen van de maatschappij. Het is een interdisciplinaire analyse van de uitdagingen en kansen die migratie en diversiteit met zich meebrengen in de hedendaagse samenleving. Een belangrijk uitgangspunt van de bundel is dat migratie een blijvend fenomeen is, en dat de samenleving manieren moet vinden om hiermee om te gaan.

De auteurs zien de relatie tussen migratie en diversiteit als een 'gordiaanse knoop' – een complexe kwestie zonder eenvoudige oplossingen. Dit verwijst naar de ingewikkelde verwevenheid van factoren zoals integratie, sociale cohe-

Een belangrijk uitgangspunt is dat migratie een blijvend fenomeen is

sie, stedelijke ontwikkeling en arbeidsmarktparticipatie. Het boek bevat bijdragen van verschillende wetenschappers die elk een aspect van de migratiesamenleving behandelen. Zo wordt besproken hoe steden als Rotterdam en Amsterdam zich aanpassen aan een groeiend diverse bevolking, maar ook hoe landelijke gebieden met nieuwe vormen van migratie te maken krijgen. Het boek gaat in op de spanning tussen enerzijds de noodzaak voor inclusie en sociale rechtvaardigheid, en anderzijds de perceptie van migratie als een bron van problemen, zoals druk op de woningmarkt en voorzieningen.

De redactie van de bundel pleit voor het omarmen van diversiteit als een fundamenteel onderdeel van de samenleving. Beleidsmakers zouden moeten streven naar meer inclusieve en duurzame oplossingen voor de uitdagingen die migratie met zich meebrengt.

Kleinhans, R.J., Ostaijen, M. van, & Seibel, K.A. (red.). (2022). *De migratiesamenleving. Migratie en diversiteit als gordiaanse knoop*. Boom.⁴

Migratiemagneet Nederland

Migratiemagneet Nederland heeft veel stof doen opwaaien in het migratiedebat. Dit komt doordat de auteur een puur economische blik op migratie heeft. Jan van de Beek, econoom, wiskundig antropoloog en migratieonderzoeker geeft een kritische analyse van het Nederlandse migratiebeleid en de economische gevolgen van migratie. Hij stelt dat Nederland door zijn beleid en voorzieningen een 'magneet' is geworden voor vooral laagopgeleide migranten. Hij onderzoekt de kosten en baten van migratie, met bijzondere aandacht voor de impact op het socialezekerheidsstelsel en de arbeidsmarkt.

Een van zijn belangrijkste punten is dat Nederland meer migranten aantrekt dan het land economisch en sociaal aankan. Hij stelt dat veel nieuwkomers gebruikmaken van sociale voorzieningen zonder in dezelfde mate bij te dragen aan de economie. Dit leidt volgens Van de Beek tot een disproportionele druk op de Nederlandse verzorgingsstaat, waardoor het systeem op lange termijn onhoudbaar wordt. Vooral de instroom van migranten met lage opleidingsniveaus zou, volgens zijn berekeningen, de staat veel meer kosten dan hij oplevert.

Van de Beek bekritiseert ook het idee dat migratie noodzakelijk is om vergrijzing tegen te gaan. Hij betoogt dat migratie de problemen van vergrijzing slechts tijdelijk oplost en op de lange termijn juist bijdraagt aan nieuwe demografische uitdagingen. Wat betreft asiel sluit hij aan bij wat Koopmans zegt: 'Asiel is humaan in intenties, maar inhumain in uitwerking.'

Van de Beek pleit voor een restrictiever migratiebeleid, waarbij de nadruk moet liggen op het aantrekken van hoogopgeleide migranten die meer economische waarde toevoegen. Hij roept op tot een herziening van het huidige beleid.

Beek, J. van de (2024). *Migratiemagneet Nederland. Mythen. Feiten. Oplossingen.* Uitgeverij Blauwburgwal.⁵

Een nieuwe visie op migratie

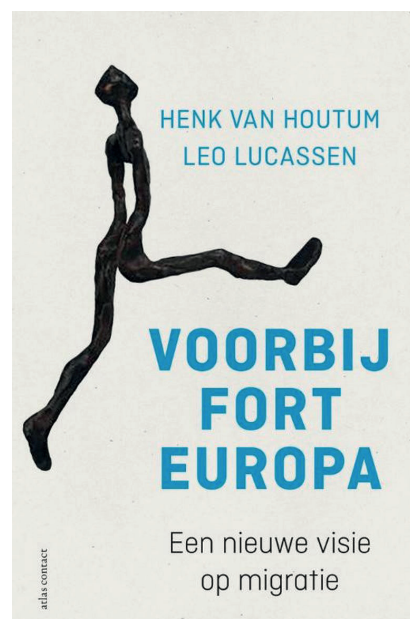
Voorbij Fort Europa. Een nieuwe visie op migratie van Henk van Houtum en Leo Lucassen is een kritische analyse van het huidige Europese migratiebeleid. De auteurs stellen dat de strikte grensbewaking en restrictieve maatregelen van 'Fort Europa' niet alleen onethisch zijn, maar ook ineffectief. Ze bekritiseren de huidige Europese aanpak, die volgens hen vaak leidt tot mensonterende omstandigheden en onnodige menselijke tragedies.

Van Houtum en Lucassen bepleiten een radicaal andere visie: in plaats van migranten te behandelen als bedreigingen, pleiten zij voor een benadering die migranten ziet als waardevolle bijdragen aan de samenleving. Migratie is volgens hen een natuurlijk en menselijk fenomeen dat met openheid en samenwerking benaderd moet worden in plaats van met afscherming en uitsluiting. De auteurs onderzoeken historische en hedendaagse migratiepatronen en tonen aan hoe migratie Europa economisch, sociaal en

cultureel kan verrijken. Ze pleiten voor een beleid dat gebaseerd is op solidariteit en gedeelde verantwoordelijkheid, en dat de oorzaken van migratie aanpakt, zoals armoede en conflict, in plaats van de migranten zelf. Hun voorstel is om migratie te reguleren op een humane manier, waarbij kansen voor legale migratie worden vergroot en inclusie centraal staat.

Met hun benadering hopen de auteurs een inspiratie te zijn voor een fundamentele verandering in hoe Europa migratie aanpakt, met respect voor menselijke waardigheid en een realistische kijk op de dynamieken van een geglobaliseerde wereld.

Houtum, H. van, & Lucassen, L. (2016). *Voorbij Fort Europa. Een nieuwe visie op migratie.* Uitgeverij Atlas Contact.⁶

Redactie

Correspondentie: redactie@tijdschriftles.nl

NOTEN

1. Zie ook het interview met Koopmans: www.volkscrant.nl/nieuws-achtergrond/ruud-koopmans-schreef-de-asielloterij-in-dit-rare-wrede-asielsysteem-lukt-het-niet-om-de-meest-kwetsbaren-te-helpen~b203a3def.
2. Zie de toelichting van De Haas bij *Vandaag Inside*: www.youtube.com/watch?v=8QlqXlFyA78&ab_channel=VandaagInside. Zie ook: Kuiken, F. (2024). Onder de loep. Mythen over migratie. *Les* 229, 42(1), 19.
3. Lees ook: Naegels, T. (2021). *Nieuw België. Een migratiegeschiedenis 1944-1978*. Lannoo.
4. Te downloaden via: https://pure.tudelft.nl/ws/portalfiles/portal/141119818/De_migratiesamenleving.pdf.
5. Lees het interview met Van de Beek in *de Volkskrant* op www.volkscrant.nl/politiek/we-rekenen-continu-met-mensen-waarom-zou-je-dan-geen-sommen-mogen-loslaten-op-migratie~be5550ee.
6. Lees ook: Lucassen, J., & Lucassen, L. (2018). *Vijf eeuwen migratie. Een verhaal van winnaars en verliezers*. Uitgeverij Atlas Contact.